

ŠEST STO IZDAJALCEV, ali: POLITIKA NI VERA

Čeprav smo že junija pisali o slovenski vlogi na italijanskih parlamentarnih volitvah, se danes vračamo na to vprašanje. Občutek namreč imamo, da je sedanja povolilna doba izredne važnosti za demokratične Slovence na Primorskem in v sosednjih predelih. Rekli bi, da je od razvoja dogodkov v tej dobi odvisno, ali se bo osip slovenskih glasov ustavil ali pa bo nadaljeval rakovo pot do polne politične brezpomembnosti.

Odgovor na to alternativo je, po našem mnenju, treba iskati v analizi zadnjih volitev. Nikdar doslej niso bile te analize tako nasprotujoče si; polne optimizma in polne pesimizma hkratu. Kdor bo skrbno bral poročila o teh volitvah na naslednjih straneh, verjetno ob koncu ne bo vedel, komu naj bi verjel. Na to smo opozorili že zadnjič.

Vse tiste, ki odločajo o politiki demokratičnih Slovencev za mejami, bi znova radi pozvali, naj se ne predajajo čustvom, ki so v politiki lahko tako varljiva in pogubna, ampak naj pogledajo dejstvom v oči. Smo absolutno premajhni, tako Slovenci kot celota, in demokratični Slovenci kot skupnost še posebej, ker smo razdeljeni, da bi mogli kot takšni kakorkoli in kadarkoli vplivati na razvoj v državi in s tem na usodo slovenske manjšine, kolikor je ta odvisna od tega razvoja. Bobnanje na junaška narodna prša ali sklicevanje na starodavno slovensko lipo tu nič ne za- leže; - trenutno sicer dvigne moralo, toda političnih koristi ne prinese nobenih. Raje nasprotno: namišljeni optimizem zamegli politično stvarnost, v kateri zamudimo ali celo za vedno izgubimo priložnost, ko bi s premišljeno politično potezo lahko izvlekli za sebe gotove koristi.

Ne gre pozabiti, da volitve, s pripravami vred, niso neke vrste narodno-kulturni jamboree, kjer z narodnimi nošami in navdušenimi govoranci dvigamo lastno moralo. Tega je bilo v naši zgodovini vse preveč, prave, stvarne politike pa premalo. Volitve, s pripravami in dovoljnimi kombinacijami, so kruta politika, kjer se odloča o naših interesih. Če smo pred volitvami igrali na napačno karto, stavili na napačnega konja ali nobenega, smo kljub morebitnim številnim glasovom – volitve zgubili; če smo pred volitvami dalekovidno ocenili možnosti in kombinacije, preračunali svoje zmožnosti in izglede, potem smo, kljub manj glasovom, lahko volitve dobili. Popolnoma samostojna lista more imeti in navadno ima značaj lastnega zanosa in ponosa; toda to še ni nujno, da je to tudi že najboljša rešitev. Kaj pomaga, če se tvoj glas in tvoje ime čuje po vsem svetu, če pa to v končnih posledicah nima nobenega vpliva na politiko, ki odloča o tvojih interesih!?

Če smo konkretni: nikakor ni nujno, da je popolnoma samostojen volilni nastop na Primorskem lahko enako primeren kot je bil na Koroškem. Dalje: na dolgo dobo se moremo zanašati samo na slovenske glasove; vsi drugi glasovi so sicer dobrodošli, niso pa nikdar gotovi. Furlani so lahko volili to pot slovensko listo, toda če bodo imeli na prihodnjih volitvah svojo furlansko listo, bodo volili tisto in ne slovensko. Slovenska lista je, dalje, res preejala v obrobni predelih nad tisoč glasov, toda prav toliko, oziroma še več, jih je izgubila na domačih tleh, kjer že deset-

letja delujejo številne politične in kulturne organizacije. To napihovati kot uspeh je farbanje samega sebe. Seveda utegne držati, da je to pot recimo nad šest sto slovenskih glasov na Goriškem šlo za Democristiano, – toda kdo vam je porok, da se isto ne bo ponovilo na prihodnjih volitvah, ali pa se celo stopnjevalo, ko bo komunistična nevarnost postajala hujša. Tedaj bo možnost izgube deželnega poslanca lahko kruta stvarnost.

Otročje je trditi, da je skromen šapirografiran letak neorganiziranega in malopomembnega "omizja" (ki naj predstavlja nekdanjo Slovensko demokrasko skupnost, kot jo je označil dr. Bratuš v argentinski *Svobodni Sloveniji*) pobasal kar četrtno slovenskih glasov; ali pa resno vzeti tistega goriškega Špektatorja, ki po komunističnem receptu to četrtino kratko malo proglasi za izdajalce. Človekova vest je delikatna stvar, pamet tudi. Zanikati nekemu, da se lahko odloči po lastni vesti in pameti, je nasilje zelo grobe vrste. In takega obsoditi enostavno za izdajalca, razkriva avtorjevo totalitarno miselnost in značaj. To dvoje bi moral častiti urednik *katoliškega* lista vendar vedeti.

Položaj na Primorskem, kot se razvija recimo zadnjih deset let, ni enostaven, in vprašanje nikdar ne bo rešeno, če ga kdo misli reševati z zmérjanjem ali obtoževanjem. Tega se loti navadno tisti, ki dela sam napake; postane brezobziren, če hoče popravljati take napake na račun drugih.

Ni dvoma, da je bila postavitev lastne volilne liste pametna in potrebna poteza, kakor hitro je prišlo do enotne politične stranke v deželnem merilu. Le na ta način je mogoče zastopati deželni politični program in se boriti za njegovo podporo pri volilcih. Toda s tem vprašanje še zdaleč ni bilo rešeno: treba je bilo tudi ugotoviti, na koga gre nasloviti volilni program, in še prej, na koga je sploh možno računati, da ga bomo zainteresirali in pridobili. Že dalj časa čutimo, da vodijo demokratični politiki o tem kaj malo računa. Niso si na jasnem, zaradi koga so tu in na koga lahko apelirajo. Predvsem je bistveno, da za vsako ceno ohranijo tisto, kar bi po sami naravi spadalo k njim. Tu so naredili prvo usodno napako, ko so brcnili od sebe Demokrasko skupnost, najprej v Trstu in potem v Gorici. Pameten politik je tudi psiholog, ki je pripravljen narediti kompromis, če to zahteva položaj, da si le ohrani zaupanje volilcev in ga stalno veča. Na koga se potem lahko še pozivamo? Na komuniste in njihove slepe in stalne sopotnike gotovo ne. Te je bilo treba že ob samem začetku odpisati, enako kompromis z njimi, saj so oni po naravi brezkompromisni ali pa prevaranti. Toda v vsaki skupnosti obstaja sredina, ki od volitev do volitev niha med eno in drugo stranko. Videti je, da se ta sredina čedeje in čedeje nagiba proti levi. Ni dvoma, da je treba iskati razloga za to tudi v splošni vsedrjavni psihozi, toda nerazumljivo ostaja, kako da ta, nekoč zavedna, močno narodno in napredno usmerjena sredina, v pravem pomenu besede, vedno bolj omalovažuje narodno-politično stran manjšinske biti in pada v objem skrajnosti, ki nima nobenega razumevanja ali smisla za narodnostno problematiko. Tema dvema vprašanjema, lastni bazi in sredini, Demokrati niso posvetili dovolj skrb, sicer njihovi glasovi na domačih tleh ne bi stalno padali. Gotovo je s tem povezano tudi vprašanje političnega programa in taktike. Če smo ugotovili, da nimamo

(Nadaljevanje uvodnika na 6.strani zgoraj) ★

PO ITALIJANSKIH PARLAMENTARNIH VOLITVAH JUNIJA MESECA

Dokument in komentarji

BESEDILO PREDVOLILNEGA LETAKA

"SLOVENCİ IN SLOVENKE!"

20. junija smo zopet klicani na volišče in tudi to pot nimamo Slovenci svoje enotne liste, da bi si s svojimi močmi izvolili poslanca ali senatorja.

Pod določenimi pogoji in z izbranim programom bi gotovo vsi Slovenci glasovali za dogovorjeno listo.

Ugotavljamo pa, da gredo slovenski levičarji od socialistov do komunistov vsak svojo pot in s svojimi kandidati na italijanskih listah.

Že zaradi tega je listi Slovenske skupnosti prisojen neuspeh, saj je tudi *Spectator* v *Katoliškem glasu* z dne 27. maja jasno povedal, da si ne moremo delati utvar in da bi lahko prav gotovo izvolili v naši deželi enega slovenskega parlamentarca, verjetno senatorja, če bi vsi slovenski volilci strnjeno oddali svoj glas slovenski listi.

Te strjenosti pa žal ni in ker iz podatkov, ki jih je 6. t. m. objavil *Primorski dnevnik*, izhaja, da je za izvolitev senatorja potrebnih kakih 100.000 glasov, sledi, da v naših razmerah lista Slovenske skupnosti nima možnosti uspeha.

Slovenski demokrati se moramo zato trezno in pametno odločiti za koga glasovati, da ne zavržemo svojih glasov tjavdan, brez smisla in brez kake koristi, moramo celo v pomoč komunistom, ki silijo na oblast tudi ob podpori socialistov.

Nevarnost komunistične zmage, in s tem izgube svobode človeka in uživanja vseh pravic, je namreč danes v Italiji večja kot kdaj prej.

Sam bivši predsednik republike Saragat je te dni opozoril na to nevarnost, ki utegne spremeniti vse državljanke v sužnje komunistične diktature, prav tako, kakor se dogaja tam, kjer so komunisti že na oblasti, zlasti v sovjetski Rusiji, v Vietnamu, v Kambodži in drugod.

Povsod gre za diktaturo manjšine nad večino, saj komunisti ne predstavljajo nikjer niti ene same petine vsega prebivalstva.

ZA KOGA BOMO TOREJ GLASOVALI?

Slovenski demokrati smo ves povojni čas v obrambi pred komunizmom, glasni zagovorniki svobode človeka in vseh njegovih pravic, še posebno pravic Slovencev v Italiji.

Prav zaradi tega smo v tem času kar petkrat glasovali za Krščansko demokracijo.

Glasujmo tudi letos za Krščansko Demokracijo, ker je izmed resnično demokratičnih strank (KD, PSDI, PRI, ...) tista, ki nudi največje možnosti uspeha za ohrani-

tev svobode v tem odločilnem spopadu s komunisti!

Glasujmo za ponovno zmago demokracije v Italiji, da ne pademo v sužnost rdeče diktature, in nadaljujmo svoj boj za uzakonitev vseh naših pravic!

Somišljeniki bivše SDZ."

KOMENTAR 'KATOLIŠKEGA GLASU'

Kot smo že junija meseca predvidevali, tedaj objavljeno pisanje *KATOLIŠKEGA GLASU* ni predstavljalo končnega komentarja k volitvam. Goriški tednik je res šele 1. julija objavil svoj komentar, iz katerega povzemamo najbolj značilne odstavke:

"Slovenska skupnost je, kot že znano, v celem volilnem okrožju (Trst, Gorica, Videm, Pordenon, Belluno) nabrala za poslansko zbornico 8.199 glasov, za senat pa v okrožjih dežele Furlanije-Juljske Benečije 9.066 glasov. Prepustimo drugim razmišljanja o vzrokih za razliko med glasovi v poslansko zbornico in senat. Pomembno je vsekakor pri tem dejstvo, da je Slovenska skupnost v glavnem ohranila (z manjšimi padci na Goriškem oz. Tržaškem) svoje glasove, ki jih bo gotovo ponovno dobila ob prihodnjih deželnih volitvah leta 1978. Še važnejše pa je dejstvo, da je pridobila skoraj 1.500 novih glasov izven pokrajin Trsta in Gorice. Od teh je 1.300 glasov v pokrajinah Videm ter Pordenone (1.027 videmska, 273 v pordenonski) in 152 v bellunski pokrajini!"

POMEMBNA UVELJAVITEV OD VIDMA DO BELLUNA!

"Prav v teh novih glasovih, ki jih je Slovenska skupnost nabrala v treh omenjenih pokrajinah, lahko vidimo prijetno novost teh volitev za slovensko stranko. To vse namreč pomeni, da so se okoli slovenske liste zbrali mnogi slovenski rojaki, ki živijo na tem ozemlju, pa tudi verjetno razni drugi, zlasti furlanski volilci, ki so s tem hoteli podpreti neko manjšinsko listo. V to je gotovo pripomogel tudi lepak Slovenske skupnosti v furlanskem jeziku, ki ga je nalepila v izrazito furlanskih občinah videmske oziroma pordenonske pokrajine.

"Če si ogledujemo volilne rezultate posameznih občin iz teh pokrajin, moramo takoj ugotoviti, da skoraj ni občine, večje ali manjše, ki ne bi imela tudi glasov za slovensko listo. Seveda moramo tu najprej omeniti občine Beneške Slovenije, Rezijske in Kanalske doline. Občina Sovodnje ima npr. 18 glasov, občina Št. Lenart 12, občina Srednje 8. Špeter Slovenov 10 glasov, pa še dalje v Kanalski dolini občina Trbiž 63 glasov, Noborjet (kamor spadajo tudi Ukve) ima 37 glasov, itd. Tudi v notranjosti Furlanije zabeležimo precej slovenskih glasov. Tako npr. občine potresnega področja Buia z 19 glasovi, Maiano s sedmimi, Osoppo osem glasov, Gemona 12, Venzona 5 itd., San Daniele 13, Colloredo di Montalbano 7, Tricesimò 12, Lignano 10.

"Še bolj presenetljivi so v tem oziru izidi na Pordenonskem in v Bellunu. Samo mesto Pordenon je dalo npr. 62 glasov Slovenski skupnosti, nato vsi večji kraji Spilimbergo, S. Vito al Tagliamento do Sequals, Sacile,

Codroipo, kjer smo našli veliko glasov za slovensko listo. Istotako pokrajina Belluno, kjer spet skoraj ni občine, kjer ne bi glasovali slovenske liste. Mesto Belluno je dalo 19 glasov, mesto Feltre enako, Cortina d'Ampezzo 15 glasov, S, Stefano di Cadore 4, Agordo 4, Arsie 5 glasov, S, Giustina 5, Auronzo 3 itd. Pri tem naj še omenimo, da je imela Slovenska skupnost tudi tu svoje šode, in sicer v Belluno in Feltre, kjer so slovenski predstavniki tamkajšnjemu prebivalstvu obrazložili splošno manjšinsko tematiko v državi.

NISMO SE PREŠTEVALI :

"Ob koncu še nekaj splošnih ugotovitev. Odmevi na samostojni nastop Slovenske skupnosti so bili narazličnejši. Tako se je goriški italijanski tisk hudoval nad slovenskim nastopom, češ da je pomenil izgubo goriškega senatorja DC in nekako nevhvaležnost Slovencev večinski stranki. Podobni so tudi komentarji vodilnih predstavnikov večinske stranke. Na drugi strani pa je tudi tržaški slovenski dnevnik zagovarjal zelo nerazumljivo in nevarno tezo, po kateri bi bil morda čas, da bi SSK strnila svoje glasove na "napredne" slovenske kadidate na italijanskih listah. Mi se tu le vprašamo: Čui prodest? Čemu vse to ?

"Slovenska skupnost je s svojim odgovornim nastopom na teh volitvah dakazala, da je bil tak korak edino pravilen za vso slovensko manjšino. Na ta način je hotela slovenska stranka opozoriti na vse še nerešene probleme slovenske manjšine. S tem pa nikakor ni nameravala izvesti kakega štetja Slovencev, kot so namigovali določeni italijanski politični in časnikarski krogi. Slovenci se tu nišmo narodnostno štelili, pač pa smo hoteli s svojo svobodno priznano prosotnostjo in opredelitvijo napraviti nov korak za našo uveljavitev. To seveda marsikomu ni pogodu, odtod obtožbe o izolaciji, namigavanja o etničnem štetju in podobno.

"Letošnje parlamentarne volitve so vlile Slovencev nov pogum. Zavedni slovenski ljudje po vsej naši deželi vedo, da so sedaj bolj kot prej povezani in so pričani, da ima Slovenska skupnost v bodoče tu še veliko nalogo. "Nova meja" slovenske stranke ni samo prva uveljavitev, pač pa pomeni tudi prevzem novih odgovornosti za nadaljnje delo. In v tem ji vsi dobronamerni Slovenci pomagajmo ! "

DVAJSETŠEST Odstotkov izdajalcev

V isti številki KATOLIŠKEGA GLASU je "Spectator" objavil svoj komentar k volitvam in pod naslovom "Političnim bednikom za klobuk" to-le zapisal:

"Ob parlamentarnih volitvah so se ponovno oglasi-li nekateri politični bedniki, ki ne porejo preboleti nastanka Slovenske skupnosti in njenega enoletnega pozitivnega delovanja. Gre za skupino "somišljenikov bivše SDZ", kot se sami označujejo v pismu slovenskim volilcem, ki so ga nekaj dni pred volitvami pošiljali slovenskim volilcem.

"V tem pismu omenjeni "somišljeniki" pozivajo naše volilce, naj oddajo svoj glas listi Krščanske demokracije, ker da se le tako lahko reši italijanska demokracija pred komunizmom. Obenem z dokaj čudnimi argumenti zagovarjajo to svojo tezo in se tudi demagoško poslužujejo stavkov Spectatorja iz Katoliškega glasa od dne 27. maja letos. Med velikimi gorostastnostmi, ki jih lahko beremo v omenjenem pismu-letaku, naj zabeležimo le eno: "... in tudi to pot nimamo Slovenci svoje enotne liste, da bi s svojimi močmi izvolili poslanca ali senatorja". Kaj pa dela potem lista Slovenske skupnosti? ! Je morda to črnska lista? ...

"Ne bomo več tu navajali vsebine tega letaka. Bili bi odveč. Zato le nekaj ugotovitev. Vsakdo ima sicer pravico, zagovarjati neko tezo in jo posredovati volilcem, Nikdar pa ne bi pričakovali od ljudi, ki so se vsa leta borili za samostojen slovenski nastop pod znakom lipove vejice, da bodo odkrito napovedali tej listi in temu znaku boj ter da bodo agitirali za italijansko stranko ! To pomeni pravo narodno, prej kot politično izdajstvo.

"Še bolj podlo je dejstvo, da so isti ljudje delali zmedo med našimi volilci, zlasti onimi, ki jih je morda lažje zbegati. V ta namen se niso sramovali ustavljati uboge ženice po cestah ali pred cerkvijo in jih pozivati, naj volijo za križ... "

"Bednost takega početja je na dlani. Democrazia cristiana se je letos verjetno poslužila teh ljudi, da bi kaj dosegla med slovenskimi volilci. O tem pričajo tako prej omenjeni letak, kot tudi uradni tiskan poziv DC slovenskim volilcem. Pri tem se človeku nehote obrne misel na staro grško zgodovino, ko so se v perzijskih vojnah Grki, Špartanci, junaško borili proti napadalcu z vzhoda. Ker ni šlo drugače, so Perzijci našli izdajalca Efialta, ki jim je pokazal pot skozi sotesko Termopile, da so lahko uničili Leonidovo vojsko.

"Ti moderni Efialti so danes v posmeh nešemu demokratičnemu in slovenskemu človeku, prej kot volilcu. Sami se brišejo iz našega narodnega občestva : "Slovenski demokrati..." - kot se samo označujejo - je izraz, ki v tem primeru zveni kar ironično !

"Pa še to: Koliko jim je dala DC, da so zanje agitirali? To vprašanje lahko s prav mirnim srcem postavljamo, saj so oni sami ob lanskem nastanku Slovenske skupnosti trobili "urbi et orbi" o milijonih, ki naj bi jih slovenska strankaprejela od beograjskega ali ljubljanskega režima !

"Bedna vloga takih "politikov", ki sedaj dejansko rušijo slovensko demokratično in samostojno hotenje, ne zasluži drugega kakor najostrejše obsodbe. Slovenska javnost naj ve, da ima opravka z Judeži, ki so pripravljene na vse, da bi le uničili slovensko stranko ! Zgodovina bo o tem primeru že napisala svoje... "

..*

Kot je bilo kratko omenjeno že zadnjič, je bilo politično vodstvo Slovenske skupnosti z volitvami zadovoljno. Iz njihovega komunikeja povzemamo najbolj značilno:

IZJAVA SLOVENSKE SKUPNOSTI

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti se je sestalo 25. junija in ocenilo volilne rezultate na ozemlju celotne dežele Furlanije-Juljske Benečije "za povsem zadovoljive in izredno vzpodbudne za nadaljnjo utrditev slovenske liste na prihodnjih deželnih in drugih upravnih volitvah".

Nato je njihov tiskovni komunike nadaljeval:

"Šlo je namreč za izredno močan pritisk vsedravnih strank na slovenske volivce, da bi se odločali po svojem ideološkem prepričanju in ne predvsem kot Slovenci. Deželno tajništvo zato ugotavlja, da je pretežna večina slovenskih volivcev ohranila mirno kri ter se ni vdala v zdušju strahu za usodo demokracije ter varljivim upom, da samo velike stranke lahko jamčijo zaščito koristi slovenske narodnostne skupnosti.

"V zvezi z nekaterimi očitki med volivno kampanjo in zlasti sedaj po objavljenih rezultatih, češ da je samostojni nastop SSK preprečil izvolitev slovenskega komunističnega poslanca, deželno tajništvo SSK ponovno poudarja, da tudi v bodoče ne bo nudilo priložnosti vsedravnim strankam, da bi špekulirale na račun glasov Slovencev.

"Če je PCI resnično hotela izvoliti Slovence v poslansko zbornico, je imela dvojno možnost: da bi bil kandidat sporazumno izbran po predhodnem posvetovanju vseh političnih in drugih komponent slovenske manjšine ali pa da bi inž. Cuffaro, ki je bil izvoljen v Trstu in v okrožju Gorica-Videm-Belluno, prepustil mesto v tržaškem okrožju slovenskemu kandidatu. Cuffaro pa je po sklepu vodstva svoje stranke optiral za Trst in tako prepustil mesto v okrožju Gorica-Videm-Belluno svojemu italijanskemu kolegu.

"Iz enakih razlogov tajništvo SSK odločno odklanja očitke DC, da je Slovenska skupnost s svojim samostojnim nastopom onemogočila uveljavitev njenih kandidatov v Trstu in Gorici.

"Spričo navedenih dejstev in volivnih rezultatov izhaja, da je bil samostojni nastop slovenske politične stranke nujno potreben, saj je končno zaobjel vse Slovence v deželi in dokazal, da pripadniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji nočejo biti pasiven objekt volivnih špekulacij in potegavščin vsedravnih italijanskih strank, ampak tvoren subjekt, ki svobodno in zavestno odloča o svoji usodi."

"NAJBOLJ STRMA POT"

Tržaška kulturna revija MLADIKA je v svoji sedmi številki med drugim takole komentirala izid volitev:

"...Največji pomen nastopa Slovenske skupnosti je po našem mnenju iskati v prisotnosti slovenske besede na celotnem ozemlju dežele. S slovenskimi plakati in slovensko problematiko so bili prvič v zgodovini seznanjeni domala vsi volivci od Trsta do Trbiža in Pordenona. Govorniki Slovenske skupnosti, ki so "obdelali" tudi kraje v notranjosti Furlanije, so povedali, da je bilo precejš-

nje povpraševanje po brošurah in časopisih, ki govorijo o slovenski tematiki. Volilni nastop Slovenske skupnosti je torej globoko senzibiliral celotno deželno javnost (slovensko, furlansko in italijansko) o vprašanih Slovencev, ki živimo v obmejni črti Trbiž-Trst.

"Drugi enakovreden pomen je imel nastop Slovenske skupnosti v Benečiji in Kanalski dolini. Ne glede na volilni izid (okrog tisoč glasov na Čedajskem, Videmskem in v Kanalski dolini), je zgodovinska važnost tega nastopa v tem, da so govorniki SSK obdelali s slovensko besedo dejansko vsako vasico Beneške Slovenije in Kanalske doline. Povsod je bilo veliko poslušalcev, kar bo zopet igralo važno vlogo pri nadaljnjem narodnostnem osveščevanju beneških Slovencev. Tudi če ni Slovenska skupnost prejela v popolnoma slovenskih vaseh mnogo glasov, so pa to okoliščino, ki jo gre pripisati dosedanjemu ustrahovanju beneških Slovencev, popravili Slovenci, ki žive v čedajskem in videmskem okrožju, kamor so se poročili ali izselili v iskanju primerne dela.

"Glasovi Slovenske skupnosti so potrdili utemeljenost neke statistične študije, ki je izšla leta 1975 v Bellinzoni in ki govori o prisotnosti Slovencev domala v vseh krajih Furlanije, celo v pordenonskem okraju. Volilna bera Slovenske skupnosti je to realnost potrdila.

"Bil je to prvi slovenski politični nastop v Benečiji, mimo katerega ne bo mogla nobena objektivna kronika, ko bo govorila o politični zavesti in dejavnosti Slovencev v Italiji v letu Gospodovem 1976.

"'Il Comitato dei perche' (protislovenska organizacija v špeterski občini) je izdal letak, v katerem se zahvaljuje 'alla roboante ed attiva compagine dell'Unione slovena', ki naj bi v slovenskih občinah zbrala le okrog 50 glasov in tako prešela Slovence v Benečiji. Odgovarjamo: Če je v zgodovino šel le en glas za Avstrijo v plebiscitu leta 1866, ki je odločal za pripadnost med Italijo in Avstrijo, potem ima vsak glas, ki je bil danes oddan v Beneški Sloveniji za slovensko stranko, z narodnostno zgodovinskega stališča neprimerno drugačno vrednost. Toda prepustimo o tem vprašanju besedo in komentar Benečanom samim, ki so ocenili volilni nastop Slovenske skupnosti:

"Končno ne moremo mimo glasov, ki jih je prijela na teh političnih volitvah Slovenska skupnost v videmski pokrajini. Prejela je 743 glasov in to ni malo, če pošteno presojava okoliščine in razmere, v katerih se je prvič pojavila ta stranka pri nas, kratkomalo nepoznana našim volivcem. Mislimo, da bi en kandidat iz Benečije, več sredstev, večja organiziranost naših domačih somišljenikov doprinesli znatno boljše rezultate za to stranko. - Delo uči človeka! - pravi naš pregovor. Morda bo šlo na prihodnjih volitvah boljše." (Novi Matajur, Čedad 1976, št. 13).

"K temu bi dodali samo to: Za senat je v videmski pokrajini prejela Slovenska skupnost te-le glasove: čedajsko okrožje 320, tolmeško okrožje (Kanalska dolina) 331, Videmsko okrožje 390, skupno torej 1041 glasov (podatki so iz Il Piccola, 22. VI. 1976).

"Gre torej za neizpodbitno in zgodovinsko resnico, da je Slovenska skupnost prejela v pasu in v okrožjih, kjer žive Slovenci v videmski pokrajini nad 1000 glasov, o čemer bi morali nekateri slovenski časopisi v zamejstvu in v Sloveniji vse drugače pisati !

POLITIČNI NAUK ZA BODOČNOST

"Nismo poklicani, da bi delili politične nauke vodstvu SSK. Kot kulturna revija spremljamo pač politično življenje, ker se zavedamo, da brez političnega tudi kulturnega življenja ni. Pripomnili bi pa le radi tole:

"V bodočnosti naj SSK ima enako avtonomno pot, kot jo je zaživela zadnje čase. Ne oziraje se na desno in levo, naj orje narodno njivo v nova desetletja. Njena pot naj bo vedno pot s amostojne stranke, nikomur podložne, skratka pot narodnega subjekta.

"Če je pri preteklih volitvah okrog 10.000 Slovencev v Italiji v izredno težkem političnem trenutku izbralo slovensko pot, potem lahko ugotovimo, da se je pri nas narodnostna revolucija zopet ponovila. Med bojaznijo pred komunističnim režimom ter med hrepenejem po novih socialnih refomah se je okrog 10.000 slovenskih volivcev v Italiji, to je dobra četrtnina zavednih Slovencev, strnilo ob znaku starodavne slovenske lipe in s tem izbralo najbolj strmo pot v političnem življenju.

"Strmo, toda zares napredno, demokratično, zgodovinsko."

DRUGA PLAT ZVONA

NEUSPEH SLOVENSKE SKUPNOSTI NA JUNIJSKIH VOLITVAH

Iz Gorice smo prejeli naslednji komentar "Somišljenika bivše SDZ":

"Za državnozbornske volitve je Slovenska skupnost predložila svoje liste kandidatov v vseh okrožjih dežele Furlanije-Juljske krajine, tako za senat, kot za poslansko zbornico. Okrožja za volitev senatorjev so bila v Trstu, Gorici, Vidmu, Tolmeču in Pordedonu; za volitev poslancev pa sta bili dve okrožji: tržaško, (ki je volilo 3 poslance) in ostali del dežele z Bellunom vred, ki spada pod beneško deželo. (To okrožje je volilo 13 poslancev).

Slovenska skupnost je nastopila povsod, tudi v Bellunu; Furlane je prosila za glasove z lepakom "Furlans e Slovens unis" (Furlani in Slovenci bodimo združeni). V Gorici pa je Italijan~~e~~ prosila za glasove z lepakom v italijansčini. Njegova vsebina je bila: Italijanski volilec, če si izgubil zaupanje v nacionalne stranke, ti predlagamo alternativno izbiro: mlado in novo stranko, ki se bori za dejansko enakost vseh državljanov, všteti etnične in jezikovne manjšine, za obnovo naše družbe. Glasuj za znak lipove vejice."

V listu SLOVENSKA SKUPNOST je tik pred volitvami deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago

Štoka zapisal, da "Italijanske stranke ne potrebujejo naših glasov, imajo dovolj svojih. Saj mi ne prosjajmo za italijanske glasove, tako naj tudi italijanske stranke puste naše volivce na miru, saj jih že leta in leta izigravajo."

Protislovje je očitno!

Tudi v KATOLIŠKEM GLASU od 3. junija je Spectator trdil: "Jasno je, da se Slovenska skupnost ne misli na vse kriplje potegovati za italijanske glasove, vseeno pa bo zanimivo, kakšen odmev bo predstavitev slovenske liste imela v izrazito italijanskih predelih enajstega volivnega okrožja, kamor tako Gorica kot Videm spadata."

Tudi ustno propagando so vršili po raznih krajih Furlanije in zaradi vsega tega ni moč trditi, da je Slovenska skupnost našla čiste slovenske glasove v Vidmu, Tolmeču, Pordedonu in Bellunu, kjer so poleg drugega italijanski volivci lahko zamenjali lipovo vejico za bršljanovo, ki je znak republikancev.

Trditev da je Slovenska skupnost svoje pozicije vendar obdržala, je velika predrznost odgovornega vodstva Slovenske skupnosti.

ŠTEVILKE GOVORIJO IN PRIČAJO

Vsega skupaj so liste Slovenske skupnosti prejele: za senat, kjer volijo petindvajsetletniki in starejši 9074 glasov in sicer v Trstu 5.304, na Goriškem 2.470, v Vidmu 376, v Tolmeču 331, v Čedadu 320 in v Pordedonu 273. Za poslansko zbornico je Slovenska skupnost prejela vsega skupaj 8.196 glasov, in sicer v Trstu 4.763, na Goriškem 2.353, v Vidmu, Pordedonu in Bellunu pa skupaj 1.080, -

Zanimiv je izid volitev na Tržaškem in Goriškem, kjer je Slovenska skupnost prejela lani vsega skupaj 9.270 glasov (v Trstu 6.300, v Gorici 2.970) letos pa na volitvah za senat 7.738 glasov, za poslansko zbornico pa 7.116. V primeru z lanskiimi volitvami je torej Slovenska skupnost prejela na teh dveh področjih 1.532 oziroma 2.154 glasov manj!

V petnajstih občinah Slovenske Benečije je Slovenska skupnost prejela vsega skupaj 73 glasov. Tako poroča NOVI MATAJUR od 15. julija, vendar ne pove, ali se ti glasovi tičejo senata ali poslanske zbornice. Navajam imena teh občin in zraven število glasov za Slovensko skupnost: Ahten 5, Brdo 4, Dreka 4, Fojda 6, Gorjani 1, Grmek 4, Neme 6, Praprotno 1, Podbonesec 1, Rezije 1, Sv. Lenart 5, Sovodnje 13, Špeter 11, Srednje 8, Tipana 3. Vsega skupaj je bilo v teh občinah 16.452 veljavnih glasov in Slovenska skupnost jih je kot rečeno dobila le 73, to je manj kot pol odstotka.

Če upoštevamo le glasove tržaškega in goriškega področja, ugotovimo nazadovanje Slovenske skupnosti za nič manj kot 1.532 oziroma 2.154 glasov. V drugih pokrajinah se moremo zanesti le na glasove v slovenskih predelih, to je v petnajstih občinah Slovenske Benečije in še one iz Trbiža in Naborjeta v Kanalski dolini, to je 63 oziroma 37 glasov.

Nekateri upoštevajo tudi polovico glasov nabranih v drugih krajih videmske pokrajine (sam Videm, Tolmeč in Čedad). Toda to ne predstavlja slovenskih glasov! Popolnoma izključujemo glasove iz Pordedona in Belluna, ker vemo, da Slovencev tam ni!

Pri taki stvarnosti se voditelji Slovenske skupnosti nimajo kaj hvaliti in ponašati. Če se čez dve leti na deželnih volitvah letošnji poraz ponovi, Slovenci ne bomo imeli niti deželnega poslanca.

ZAKAJ SMO SLOVENSKI DEMOKRATI GLASovali ZA KRŠČANSKO DEMOKRACIJO?

Že od prvega začetka je bilo jasno, da se lista Slovenske skupnosti ne bo mogla uveljaviti, ker ne bo dosegla 100.000 potrebnih glasov za izvolitev senatorja in kakih 50.000 glasov za poslanca. Dejansko je količnik za izvolitev poslanca znašal celo 54.969 glasov! Zato smo se somišljeniki bivše Slovenske demokratske zveze odločili za glas Krščanski demokraciji, kot stranki, ki je izmed resnično demokratičnih tista, ki nudi največje možnosti uspeha za ohranitev svobode v tem odločnem spopadu s komunisti!

Šlo je namreč za resno nevarnost komunistične zmage; torej za biti ali ne biti, šlo je za našo svobodo.

Slovenski demokrati smo Krščanski demokraciji že petkrat prej zaupali svoj glas, in to tudi na poziv samega KATOLIŠKEGA GLASA, ki je trdil, da bo konec katoliške vere in slovenske manjšine če zmaga komunizem. Izid volitev nam je dal prav in se svoje odločitve prav nič ne kesamo, saj smo ves povojni čas v obrambi pred komunizmom, glasni zagovorniki svobode človeka in vseh njegovih pravic, še posebno pravic Slovencev v Italiji.

Slovenska skupnost pa je lani črtala iz svojega statuta in programa obrambo pred komunizmom in sam KATOLIŠKI GLAS je pisal, da je antikomunizem danes obrabljena fraza!

V zadregi zaradi očitnega volilnega neuspeha se pripadniki Slovenske skupnosti zdaj zaganjajo v nas (Spectator v KATOLIŠKEM GLASU 1. 7. 1976.). Vprašujejo, koliko nam je Krščanska demokracija dala, da smo za njo agitirali, in nas zmerjajo z Efialti (izdajalci) in Judeži!

Pri tem pa ne povedo, da nismo v Ljubljani iskali pomoči mi slovenski demokrati, ampak njihov Štoka in še kdo drugi iz Gorice, kakor je bilo videti iz časopisnih poročil. Niti pri deželnem tajniku Krščanske demokracije Tonuttiju nismo bili letos slovenski Demokrati, ampak predstavniki Slovenske skupnosti iz Trsta in Gorice! Prav gotovo je, da se mu niso šli samo poklonit...!

Slovenski demokrati smo in ostanemo zvesti in dosledni svojim demokratičnim idealom, se ne prodajamo, ne zavračamo svojega ideološkega prepričanja, se nikomur ne ponujamo ali vsiljujemo niti za denar niti za kakšno drugo osebno korist!"

* * *

* Zaključek uvodnika s prve strani:

kaj pridobiti od skrajne levice, kamor štejemo vse, kar je količkaj eksponirano v titovščini, potem ne vidimo prav nobenega vzroka in smisla, zakaj bi program tako formulirali, da bi godil tudi skrajni levi. Posledica je ta, da nismo pridobili te levice, ampak smo zaradi razvođenitve svojega programa začeli izgubljati ne samo sredino, ki smo ji nekoč bili simpatični, ampak smo inficirali celo lastno bazo.

V ta okvir sodi politični obisk Ljubljane, ploskanje Ljubljani, celo koketiranje z njo, izogibanje prav vsega, kar bi Ljubljano lahko 'žalilo' ali samo 'prizadelo' – pa čeprav je šlo za reči, ob katerih bi naši Demokrati morali povzdigniti svoj glas. V politiki ni pomembno samo, kdaj in kaj govoriš; enako važno je, kdaj in ob čemu molčiš. Rezultati so včasih vidni šele mnogo let pozneje.

Uvrščena neuvrščenaost

Čeprav je bila pred zadnjimi volitvami zamujena zlata prilika, ko bi združeni slovenski demokrati lahko stopili pred Democristiano in postavili zahtevo po slovenskem kandidatu na njeni listi, če je hotela ali potrebovala slovenske glasove, kaže, da vse še ni izgubljeno. Če namreč demokristjani pred volitvami niso povsem verjeli, da je izvolitev njihovega kandidata dejansko odvisna od slovenskih glasov, so zadnje volitve to potrdile. Kljub stvarnemu porazu slovenske liste se nam to zdi dejansko edina politično pomembna pridobitev na volitvah; pridobitev, ki jo je treba skrbno negovati in jo imeti pripravljeno za naslednje volitve, ko bo democristianom voda še bolj stopala v grlo. V stiski utegnejo biti pripravljene pristati na slovenskega kandidata na skupni listi Krščanske demokracije in Slovenske skupnosti. Toda pogoj je, da so slovenski demokrati najprej sami edini, da čimprej zakopljejo bojno sekuro in se nehajo klati med sabo. In drugič, nič manj važno: da imajo pripravljenega politično verziranega in uglednega človeka, proti kateremu Democristiani ne bodo imeli pomislekov.

To bi bil seveda šele začetek, ki pa odpira mnogo več realnih možnosti kot pa popolnoma samostojna lista za vsako ceno. In to je politika in nekako tako je treba reševati politična vprašanja.

UREDNIŠTVO

PRESENEČENJA NA LETOŠNJI DRAGI?

Od sodelavca

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu, ki prireja vsako leto okoli 1. septembra študijske dneve v Dragi, se je odločilo za nov postopek in prostor. Sestanki bodo odslej na Opčinah v Finžgarjevem domu, kjer imajo v primeru dežja tudi na razpolago dvorano in kamor je dostop iz Trsta mnogo lažji kot je bil v Drago. Druga novost je, da imena predavateljev niso bila objavljena, za kar ni bilo dano nobeno pojasnilo. To bodo storili šele na predvečer letošnjega sestanka, v petek 3. septembra ob 6h zvečer v prostorih društva v Donizettijevi ulici 3. ko bodo imeli tiskovno konferenco.

Tematika predavanj je sledeča: Marksizem in svoboda. Govoril bo "intelektualec, ki ga marksizem zaposluje ne samo na teoretični ampak tudi na zgodovinsko-bivanjski ravni. Predavatelj, eden naših najboljših strokovnjakov, bo prvič nastopil na tribuni Drage." Dileme svobodnega tiska: "Ob neenotnem pojmovanju dialoga in ob polemikah na relaciji matica-zamejstvo bo ugleden publicist in temeljit poznavalec slovenske realnosti v širokem zamahu skozi prizmo ovir, uspehov in hotenj podal vedno aktualne misli o 4 temeljnih dolžnostih svobodnega pisanja; o resnici, pogumu, razumevanju in jasnih ciljih", kot pravi oznanilo. Troje velikih sporocil: Kette-Cankar-Kosovel je tretje predavanje. "Trojni jubilej bo znanemu in vitalnemu slovenskemu pisatelju izhodišče za nekljišejski pretres njihovih sporocil, in to v ključu njihove družbenosti in nacionalnosti", kot pove okusno pripravljen vestnik DRAGA '76, ki so ga izdajatelji priložili mesečni reviji MLADIKA.

Predavanja se bodo pričela v soboto, 4. septembra ob 5h pop. Službo božjo v nedeljo bo opravil nadškof Cocolin.

DOMOVINA, GLEJ, UMETNIK!

Kot smo že maja meseca omenili, je ljubljanska Družina objavil lep komentar ob stoletnici Cankarjevega rojstva, saj prinaša zdravo pamet v noro polemiko ob dogodku.

Kar nekako navadili smo se, da vse pojave in miselne tokove presojava z nazorsko-političnega stališča. Tako smo storili tudi s Cankarjem. Menda v času od njegove smrti sem ni bilo važnejše politične smeri, ki se ne bi osmelila do trditve, da je Ivan Cankar živel in pisal, oznanjal njen nauk in napovedoval uresničenje njenih teženj. Od socialistov do katoličanov, vsi so v Cankarjevih delih našli dovolj dokazov za svoje trditve. Toda zanimivo, kolikor je v Cankarju nekdo našel dokazov "za", prav toliko jih je tudi njegov nasprotnik našel "proti". Tako je nastal iz vse te nazorsko-politične reklame nekakšen začaran krog in borba za Cankarjevo pripadnost je tekla dalje.

V nizu praznovanj stoletnice njegovega rojstva smo večkrat slišali ali brali očitek, da skuša Cerkev narediti Cankarja za prepričanega katoličana, ki je živel in čutil s Cerkvijo. Na prvi pogled bi se zdelo, da potrjuje ta očitek tudi dejstvo, da smo se obletnice velikega mojstra slovenske besede spomnili tudi v DRUŽINI. In vendar očitek (vsaj danes) ne drži. Čeprav bo bralec v tej številki DRUŽINE našel nekaj Cankarjevih besedil, ki zelo jasno govorijo o veri v Boga, o pričakovanju posmrtnega življenja in drugih krščanskih vrednotah, smo daleč od tega, da bi ga razglašali za "cerkvenega človeka." Spomnili smo se ga preprosto zato, ker ga spoštujemo kot človeka in umetnika, ker bi „Slovenci brez njega ne bili to, kar smo“ (nadškof Pogačnik), ker je zagnano zagovarjal in se boril za vrednote, ki so tudi krščanske.

Bil je neizprosno sovražnik zatiralcev, zagovornik ponižanih in razžaljenih, bojevnik proti krivici in krivičnem, toda ne samo na socialnem področju. Bil je nasprotnik vsakega zla, pa naj je izviralo od kogarkoli. V njegovih delih je za to trditve dovolj zgovornih dokazov. Bil je nasprotnik terorja in diktature z vsemi lastnostmi široko razgledanega svobodomislega in demokrata. "Toda v svojem najglobljem dnu je bil tudi izrazito krščanski, četudi morda ne v smislu dogmatike in oficialne religije. Celo njegovo najrevolucionarnejše - in če hočete - najsocialističnejše osebnosti, ki jih je ustvaril v svojih delih, so vsaj v podtonih zgrajene na osnovnih elementih krščanstva... V višek pa so se strni li v njegovem zadnjem delu, y 'Podobah iz sanj'. Tu se je Ivan Cankar dvignil do tako jasnega vzkrika 'mati - domovina - Bog', da preko njega ni mogoče. Toda ta vzkrik ni nasledek kake izpreobnitve ob koncu, v predslutnji bližajoče se smrti; Prvine, iz katerih se je izvil, so bile v pisatelju vedno navzoče. Krščanska podstava je bila element celotne Cankarjeve osebnosti" (R. Rehar).

Kako je torej mogoče razumeti, da je v sebi združeval globoko religiozno noto, hkrati pa izgovoril in na-

pisal toliko bridkih na račun tedanjih predstavnikov Cerkev? Kdor je v njegovem delu iskal odgovor brez vsakršnih predsodkov, ga je našel v zelo preprosti razlagi: Ivan Cankar je bil Slovenec svoje dobe. Kot velik umetnik je zelo občutljivo spremljal in razčlenjeval dejanja in nehanja svojega naroda, Lahko bi rekli, da je bil nekakšna sinteza slovenstva. V njegovih delih odmevaajo vsa nasprotja, ki jih je nosil v sebi slovenski narod njegove dobe.

Zato bi bil zaman trud katoličanov (in drugih prav tako), da bi dokazali, kako naj bi bil Cankar njihov z vsemi pridevki pravovernosti. Cankarjeva etika je bila v svojih temeljih prav gotovo krščanska, toda prav malo se je menil za zunanjo disciplino. Njegova religioznost je bila široka; večkrat se je našel na isti črti s krščanstvom, toda brez določenega namena, v to ga je gnala njegova poštenost. Pač pa je vedno ostro nastopal proti političnemu katolištvu, danes bi rekli klerikalizmu. Toda kakor ne smemo v njegovem zagovoru osnovnih krščanskih vrednot iskati apologetike ali misijonarske razsežnosti, prav tako ne smemo trditi, da je napadal politično katolištvo zaradi nekega nasprotovanja veri, temveč zgolj iz svojega načelnega nasprotovanja zlorabam, pa naj prihajajo iz katerekoli strani.

Cankar je velika osebnost, zato je bil vzvišen nad političnimi in nazorskimi prerivanji svojega časa. Bil je Slovenec, sinteza slovenstva. Zato se mu ob obletnici klanjamo skupaj, saj je naš, slovenski, in vsako ekskluzivno prilaščanje bi pomenilo zmanjševanje njegove veličine.

Zato smo se ga ob slavlju spomnili tudi v DRUŽINI.

(Družina, 16. maja 1976)

VAŽNA PRIČA POBEGNILA V JUGOSLAVIJO

Umor jugoslovanskega konzula Zdovca 7. februarja v Frankfurtu še vedno ni pojasnjen, čeprav se nemška policija resno bavi s primerom. Po pisanju nemškega tiska prihaja do nekaterih odkritij, ki dopuščajo možnost, da bi mogel biti Zdovec umorjen od lastnih ljudi. Predvsem sta Zdovčeva žena in hčerka lagali, da se je po Prešernovi proslavi Zdovec zvečer vrnil domov, t. j. na predvečer umora. On je pozno v noč v nekem lokalu pil z dr. Lojzetom Krakarjem, lektorjem za slovenski jezik na Goethejevi univerzi. Namesto da bi se Krakar po umoru javil policiji in pomagal odkriti okoliščine, je izginil iz mesta, ne da bi odpovedal službo. Ko se je končno le spet pojavil, so ga preiskovalni organi dvakrat zaslišali v stanovanju. Po tem je Krakar spet izginil - v Ljubljano. Od tam je bilo rečeno, da se nahaja v bolnici za duševne bolezni, kamor nemški organi nimajo dostopa. Pri vsem je sumljivo, da je mogel iz pogovora z Zdovcem samo Krakar zvedeti tisto noč, da namerava Zdovec zjutraj, v soboto, v konzulat, dasi je ta bil zaprt. Ker so jugoslovanske oblasti Zdovčev smrt izkoristile vsestransko za pritisk na Nemce, da prepovedo in onemogočijo emigrantsko delovanje, je spričo gornjih nerodnosti težko verjeti jugoslovanskim trditvam, da so za umori npr. hrvaški emigranti; tudi to je zdaj pobudilo nemški tisk, da skrbneje preuči prejšnje umore. Obstaja dokaz samo za en umor, vse ostalo pa daje sumiti, da so umore izvršili agenti jugoslovanske policije. (zps)

Zaključujemo z objavljanjem referata, ki ga je imel naš sodelavec dr. Ljubo SIRČ, ki je docent ekonomskih ved na univerzi v Glasgowu, lani v Claremont Collegeu v Kaliforniji. Prevod ld. Ker smo tiskali referat v nekaj deset izvodih separatno, kot ponatis teh strani, bo ta pripravljen za one, ki jih celota zanima, v kratkem proti majhni odškodnini za stvarne stroške.

RESNIČNE MEJE GOSPODARSKI RASTI IN NAPREDKU (7)

In še več, izkušnja nas uči, da to ne bi delovalo. Mesarović in Pestel predočita kot nekaj povsem novega to, da naj pomoč z investicijami nadomesti pomoč z blagom. Ali res nikoli nista slišala o kapitalni pomoči, kar je seveda isto kot investicijska pomoč, ki bi naj bila odgovor na vse probleme, dokler se ni pojavilo vprašanje, v koliki meri se dajo investicije absorbirati? 'Drugo poročilo' omenja problem zmogljivosti absorpiranja investicij, toda pozneje povsem pozabi vse to in prešerno prešteva piščeta, še preden so zvaljena.

Avtorja preprosto prepostavljata da bo določena investicija proizvedla določene sadove v vsakem primeru. Toda razvoj zadnjih 25 let je pokazal dokaj jasno, da je investicija samo en dejavnik rasti in verjetno ne najvažnejši. Druge sestavine, ki so potrebne, so: organizacija, pobuda, motivacija, izobrazba, znanje, izkušnje itd. Če ti pogoji ne obstajajo, bo investicijska ali kapitalna pomoč brez haska. Izhod iz tega je deloma v tem, da bi pomoč nadzorovali podjetniki, kar pa žali krajevni nacionalizem. Rast zahteva milijone sklepov na najnižji ravni, ki jih ni moč preiti zgolj z načrtovanjem ali investicijami. Samo razvoj, ki poteka s to vrsto splošne iniciative je moč imenovati organični razvoj; nikakor pa ta vzdevek ne pritiče poskusom zniveliranja dohodkov širom po svetu kot menita Mesarović in Pestel. Dejstvo namreč je, da ne vemo, kako sprožiti rast.

Predlogi, ki sta jih sestavila Mesarović in Pestel, so pobožne sanje, proizvedene z elektronskim računalnikom. To so stari miti v novi obleki; tem hočejo nadejti spoštljivost z liberalno primesjo komputerskega časa in govorice o sistemski analizi. Taki miti škodijo, ker delajo utvare državam v razvoju, namreč da se lahko razvijejo brez nadaljnega, samo če jim napredne države nudijo sredstva za to. In to jim odvzema smisel za naporno delo ter je odličen izgovor za srednje sloje prebivalstva v državah v razvoju, ki se ne čuti odgovornega, da bi organiziral proizvodnjo, ampak raje govori o krivicah ter si izmišlja vse vrste načrtov vključno o tem, kako bodo dobili denar od Združenih držav Amerike ali koga drugega. In tako stališče je seveda velika zavora pri gospodarski rasti.

Prividi o svetovnih gospodarskih odnosih obstajajo tudi brez 'Drugega poročila' rimskemu kljubu. Predsednik indonezijske državne petrolejske družbe Sutano je v nekem intervjuju odgovarjal na vprašanja o zmanjšanju cen nafte tako, da je stavil drugo vprašanje: "Kdaj boste zmanjšali vaše mezde? V ZDA zasluži nekvalificirani delavec najmanj dva dolarja na uro. V Indoneziji pa isti delavec zasluži en dolar na dan." Razlogi

za te razlike so preprosti: V ZDA namreč nekvalificirani delavec proizvede veliko več kot indonezijski delavec. Cena nafte je odvisna od ponudbe in povpraševanja in isto velja za cene industrijskega blaga. Toda če je sploh kaj res, je to, da je isti artikel vreden enako, ne ozira se se naito, kako je bil proizveden. Avtomobil je vreden enako kot podoben avtomobil in če traja v ZDA njegova proizvodnja 200 delovnih ur in 4000 denimo v Indoneziji - potem bo razlika v mezdah podobnega obsega. Če bi hoteli to razmerje korenito spremeniti, bi proizvodnja v ZDA padla na škodo vsakogar.

Seveda storilnost ni odvisna izključno od delovne sile temveč tudi od organizacije, tehničnega znanja itd; tako morejo ameriški in nemški podjetniki doseči, da proizvede krajevna delovna sila v državi v razvoju veliko več kot bi sicer. In to pojasnjuje uspeh večdržavnih družb obenem pa tudi odpor proti njim. Toda spričo tega položaja bi bilo veliko boljše, ko bi srednji sloj v državah v razvoju zavihal rokave, si pridobil znanje in začel sam organizirati učinkovito proizvodnjo, namesto da se pritožuje zaradi cen nafte. Če se bo začelo resno pomanjkanje nafte in bo še vedno potrebna, potem se bodo njene cene dvignile tako ali tako. Najmanj upravičeno je to, da se človek počuti nadvrednega zgolj zato, ker čisto po naključju se di na vrhu ležišča rude ali podobnega, pa četudi je nekdo drugi ležišče odkril in ga začel izkoriščati.

ZAKLJUČKI

Kaj hoče povedati ta referat? To vprašanje je umestno, kajti doslej smo slišali mnogo moraliziranja v zvezi z dvigom cen primarnih produktov in v zvezi s težavami, ki jih je to povzročilo v zahodni Evropi in v severni Ameriki, pa tudi v zvezi z onesnaževanjem okolja ter gospodarsko rastjo. Londonski škof za Stepney Montefiore je v nastopu po televiziji v začetku leta 1974 izrazil radost, ker da se bo gospodarska rast zdaj morala ustaviti. Ali je res dobro v moralnem oziru, če človek ne more proizvajati blaga, ki ga dejansko potrebuje? Prej bi rekel, da je moralno dobro, če ne hlepiš po potrošnem blagu oziroma se mu namerno odpoveš, čeprav ga bi mogel imeti oziroma proizvajati.

Mesarović in Pestel se po vsem videzu z menoj strinjata, ker pišeta: "Toda če zavestno trošimo manj energije in posedujemo manj blaga, če namerno poenostavimo svoje življenje tako, da bodo drugi mogli imeti najnujnejše, da se preživijo - kaj se bo zgodilo z našo življensko ravnjo? Mi nismo razviti svet, temveč prekomerno razviti svet. Gospodarska rast v svetu, v katerem so še nerazvita področja, je v bistvu nasprotna socialni, moralni, organizacijski in znanstveni rasti človeštva."

To zveni lepo. Vendar pa je nekaj pasti v tej idealistični izjavi. Prvič, kdo so tisti, ki naj poenostavijo svoje življenje itd.? Avtorja 'Drugega poročila' o tem ne govorita, toda morda bi se smeli vrniti k intervjuju, ki ga je dal John Galbraith v OBSERVERJU 22. novembra leta 1970 novinarki Frances Cairncross.

Profesor Galbraith je govoril o našem svetu "v katerem so na določeni stopnji ljudje priganjani k tršemu delu zato, ker jih prepričujejo, da morajo konzumirati več blaga." 'Drugo poročilo' na podoben način govori v poglavju o rasti kot da je rast že sama po sebi nekaj, za čemer je treba stremeti. Ta zadeva o prepričevanju ljudi, naj več konzumirajo, je za mene večna uganka. Moja plača ni ravno slaba, toda ne zavedam se, da bi konzumiral sploh kaj iz razloga, ker me drugi k temu navajajo. Ali se da profesor Galbraith tako nagovoriti? Ali pa tako nagovarjanje oziroma prepričevanje drži le za vulgarne ne-akadske ljudi?

V intervjuju se je profesor Galbraith znašel v zaga-ti ob vprašanju: "In kljub vsemu delavski sindikati od-klanjajo omejitve, ki jih postavlja nizka stopnja rasti na povišice plač. Ali v tem ni razlaga, da tukaj takega stališča ne sprejemajo? Odgovor je bil: "V ZDA enako kot v Britaniji sindikalisti še vedno hočejo povečati kon-sumpcijo- mislim da upravičeno." Edina krivda, po mnenju Galbraitha leži seveda na srednjem sloju. Ročni delavci ne morejo ničesar zagrešiti,"

To postavlja dvojno vprašanje: če srednji sloj res ne bo več hlepel po več dobrinah, ali potem ne bodo sin-dikalisti kimalu konzumirali več kot člani srednjega slo-ja, saj razlika zdaj ni tako velika? In vsaj za Britanijo lahko rečemo: Ko bi leta 1972 zaplenili vse dohodke, ki znašajo nad £5000 po plačanju davkov, bi to ne nanese-lo niti na en odstotek narodnega dohodka. In kakšna pomoč bi to bila za kogarkoli - čeprav bi taka zaplemba uni-čila še tisto malo iniciativnosti, kar je še premoremo.

Res je, če bi hoteli izvesti velik prenos na države v razvoju kot svetuje 'Drugo poročilo', potem bi morali seči globoko v življensko raven ne le bogatih ampak tudi dobro plačanih delavcev, in ker bi sicer izginile plačne razlike med delavci, bi moraliposeči tudi v žepe manj dobro plačanih delavcev. Ali bi ti na kaj takega prista-li? V volilni borbi si normalno pridobiš glasove z obljubami, da boš delal za ustavitve še tiste nizke pomoči razvijajočim se državam, kakršna obstaja danes. Ali naj potem ukinemo vlado na osnovi ljudskega pristanka zato, da bomo dosegli norme investicij, ki jih postavlja 'Dru-go poročilo' (kar bi ne delovalo v nobenem primeru) ali pa naj ustavimo gospodarsko rast v razvitih državah? Tudi Beckerman postavlja to vprašanje in odgovarja, zanikalno.

Človek lahko razume prebivalstvo, ki se noče lo-čiti od tistega, kar proizvode, - vsaj ne v velikem merilu. Profesor Galbraith je trdil, da se večina pridobitev gospo-darske rasti steka k bogatim. Ta stavek bi morali zaobr-niti, da bi postal pravilnejši v globalnem sklopu: bogati so postali bogati, ker so rastle v gospodarskem oziru. In rast ni bila odvisna le od podjetnosti maloštevilnih, tem-več tudi od sodelovanja, veččine, discipline itd. mno-gih ljudi. Iz tega razloga si zaslužijo svoje bogastvo, kakršnega imajo.

Če nudijo pomoč, je to dobro delo; in tako dobro delo, ki enači darovalca, ki je sposoben ustvariti bogastvo,

s prejemnikom, ki tega ni sposoben iz tega ali onega raloga, ni več v skladu s pravičnim porazdeljevanjem; še več, to tudi ne bo ničesar rešilo. Moralno nujno je to, da napredne države uče države v razvoju, kako proizvajati življenske potrebščine, če je to sploh izvedljivo.

Dvomljivo je, ali bodo visoke cene za surovine dosegle kaj takega. Te le prenašajo kapital, toda ne pri-našajo znanja in organizacije, ki sta glavni sestavini gospodarskega napredka. Cene surovin bodo v vsakem primeru tako visoke kot to odgovarja naravni redkosti surovin, ne da bi pri tem sploh kdo imel pravico dajati moralne nauke. Zemljiška renta, ki je vir visokih cen surovin, je vselej veljala za nekam nepošteni vir dohodka. Seveda je stvar bolj sprejemljiva, kadar to rento prejme-jo reveži namesto bagataši, toda ali so res vse razvijajo-če se države revne? Zdaj smo dosegli protislovje, ko go-vorimo o bogatih nerazvitih državah.

Slišijo se namigi, da napredne države dejansko ne bi smele uporabljati surovin, ker bi slednje morali pri-hraniti za prihodnjo uporabo v razvijajočih se državah. Trenutno večina surovin nima nobene uporabne vrednosti za države v razvoju. Če bi jih prepustili tem državam, bi te ne vedele, kaj početi z njimi, ker je potreben do-ločen dohodek, da nastanejo potrebe po večjih količinah surovin. Za države v razvoju so surovine edino koristne kot prodajalno blago. In zanje bi naj poskušale dobiti najboljše cene - in to zdaj. Kajti denar potrebujejo takoj in nihče ne more za gotovo reči - navzlic 'Drugemu po-ročilu' rimskemu klubu - ali bo določena surovina še vedno v rabi v prihodnosti.

Priznati je seveda treba, da v rasti niso samo svetle strani ampak tudi senčne, ki jih dobro opiše profesor Mis-han. Mnoge slabe točke rasti so nastale zato, ker nihče ni skušal nič storiti v tem pogledu. S tem pa še ni rečeno, da ima rast pretežno slabe posledice, in da vse tiste, ki so slabe (vsaj za nekatere ljudi) niso nujno slabe zato, ker so stranski proizvod drugih dobrih posledic. V deželah v razvoju je veliko služinčadi, toda v razvitih državah služinčadi skorajda ni. Ta posledica gospodarske rasti je morda zelo neugodna za nekatere, toda to je posledica s-plošnega dviganja življenskih ravni. Podobno je nadvse obžalovanja vredno, da so zazidali gozdnato področje v neposredni bližini mojega rodnega mesta, kjer sem včasih hodil na sprehode s starim očetom; toda predpostavljam, da so stanovanjske hiše važnejše kot pa gozdovi, ki so pri-jetni za sprehajanje čisto blizu tvojega doma. Morda bi lahko šli še dalje in dejali, da nekateri entuziasti po vsem videzu hočejo neskarjeno podeželje s čim manj drugimi ljudmi, ker množice kvarijo njihovo uživanje. Kljub temu pa bi jaz želel, da bi mogli podeželje ohraniti, kolikor se da.

Na zaključku - tole: Rast se ne bo ustavila v nobenem primeru, toda skušajmo vsaj minimizirati njene slabe stra-ni ter potegniti čim več koristi iz njenih dobrih strani. Poskušajmo tudi dajati pomoč nerazvitim deželam, da se bodo mogle razviti; toda tega ne bomo dosegli zgolj z

(Zaključek na zadnji strani zg.) ●

Od meseca do meseca

Evropska konferenca komunističnih partij

V začetku junija je bilo še negotovo, kdaj bo prišlo do konference evropskih komunističnih in delavskih partij, ki so jo pripravljali skoraj dve leti. Celo to ni bilo gotovo, če se bo konferenca sploh vršila. Zadnjega v mesecu pa je bila konferenca že končana. Priprave so bile bolj napete in zanimive kot sama konferenca. Jugoslovanski komunisti sami pravijo, da so bile bolj pomembne. Gladke vsekakor niso bile.

Katušev v Beogradu

Sekretar CK KPSZ Konstantin Katušev je 4. junija prišel v Beograd, da bi se pogajal o konferenci in o zaključnem dokumentu, ki so ga KPJ, KP Italije in še nekaj drugih partij hotele imeti sprejetega in podpisane-ga, preden se odločijo, da gredo na konferenco. Katušev se je 5. junija pogovarjal z Aleksandrom Grličkovim, sekretarjem v IK ZKJ, ki je z jugoslovanske strani vodil vse dolge priprave na konferenco. Naslednjega dne se je pogovarjal s Stanetom Dolancem, a 7. junija ga je sprejel Tito. Kaj so se dogovorili, ni bilo objavljeno.

Dolanc v Rimu

Toda 8. junija je Dolanc skočil v Rim na pogovore z Enricom Berlinguerom in drugimi voditelji KPI. Javno je izjavil, da "pogovori sodijo v redno izmenjavo mnenj med KPI in ZKJ," toda "jasno je, da smo se pogovarjali o aktualnih vprašanjih v mednarodnem delavskem gibanju." Jasno, o konferenci, glede katere je Katušev povedal nekaj odločilnega. V skupni izjavi, o kateri sta se sporazumeli KPI in ZKJ, konference še omenili niso. Izražali so le "skupna stališča o pomenu boja, ki ga v različnih oblikah bijeta za stvar miru, socializma in svobode, o prizadevanjih pri iskanju novih izvornih poti za napredek in izgradnjo socialistične družbe, o avtonomiji in neodvisnosti vsake partije. Poudarjata velik pomen skupnosti in razumevanja vseh sil na evropskem in mednarodnem področju - komunističnih, socialističnih, socialnodemokratičnih sil, ki prispevajo pri iskanju pozitivnih rešitev za bistvena vprašanja sodobnega sveta... Obe strani sta prepričani, da je nujno treba okrepiti napore za ublažitev napetosti, za sodelovanje, za novo gospodarsko ureditev, ki bi temeljili na enakopravnosti, spoštovanju neodvisnosti in suverenosti vsake partije, na načelu nevmešavanja v notranje zadeve in priznanju pravice slehernemu narodu, da svobodno izbira poti svojega razvoja." Z zadnjim stavkom sta partiji povedali, zakaj naj bi po njunem mnenju sklicali konferenco evropskih partij, a konference kot take nista omenili.

Kurtović v Bukarešti

Sekretar v izvršnem komiteju ZKJ Todo Kurtović je pohitel v Bukarešto, kjer se je pogovarjal s sekretarjem CK romunske partije Cornelom Burticom predvsem o sodelovanju na področju propagande in informacij, za kar sta ta dva specialista. Toda Kurtovića je sprejel

tudi Nicolae Ceausescu, generalni sekretar KPR, in sta z njim izmenjala mnenja "tudi o nekaterih vidikih mednarodnega položaja in o nekaterih vprašanjih mednarodnega delavskega gibanja, pa tudi o sodelovanju Romunije z neuvršenimi deželami." Kurtović se je vrnil iz Romunije 7. junija.

Predsedstvo ZKJ

V Beogradu je bila 10. junija 20. seja predsedstva CK ZKJ. Predsedoval je Petar Stambolić. Član izvršnega komiteja Dobrivoje Vidić je poročal o odnosih in sodelovanju med ZKJ ter socialističnimi in socialdemokratičnimi strankami zahodne Evrope kakor tudi o "aktualnih dogajanjih v mednarodnem delavskem gibanju." Verjetno je, da so to tudi nižjim članom predsedstva povedali nekaj tega, kar je vodstvo izvedelo od Katuševa.

Grličkov v Berlin

Medtem je bil Aleksandar Grličkov spet v Berlinu, kamor je odpotoval 9. , a vrnil se je 12. junija. Redakcijska komisija, ki je pripravljala osnutek glavnega dokumenta za evropsko konferenco, je zasedala 10. in 11. junija. Dosegla naj bi sporazum o dokončnem osnutku. Ko se je vrnil Grličkov v Beograd, je dejal, da se je komisija odločila za desetdnevni premor, "ki naj bi ga izkoristili za posvete delegacij s partijskimi vodstvi in za medsebojne konsultacije. Na ta način se bo redakcijska komisija prizadevala doseči konsenzus o dokumentu in drugih vprašanjih, ki tokrat ni so bili predmet razprav, na primer poslovnik." Tanjug je pripomnil, da prekinitve zasedanja "nihče ni pričakoval" in da ga imajo "opazovalci za dokaz, da so v zvezi z nekaterimi načelnimi vprašanji še zmerom velike razlike med posameznimi udeleženci."

Spet Predsedstvo ZKJ

Potem je bilo deset dni vse tiho, a razgovori za skrbno zaprtimi vrati so bili živahni. Predsedstvo ZKJ se je sestalo na 21. seji 22. junija v Beogradu. Tokrat je predsedoval sam Tito in so "obravnavali poročilo delegacije ZKJ o delu redakcijske komisije" in uvodno poročilo, ki ga je podal Grličkov. "Predsedstvo je sprejelo poročilo delegacije, odobrilo njeno delo in sklenilo, da se bo ZKJ udeleževala nadaljnjih priprav na to konferenco." Sklenilo je dokaj več, a zaenkrat so tem strogo molčali. Vodstvo je odločalo, ne da bi članstvo sploh vedelo, za kaj gre.

Grličkov še enkrat v Berlin

Aleksandar Grličkov je 23. junija spet odpotoval v Berlin na sestanek redakcijske komisije, ki je bil 24. junija. Tega dne je bilo v Berlinu izdano sporočilo, da je komisija končala svoje delo in da bo konferenca v Berlinu 29. in 30. junija.

Naslednjega dne je tudi ZKJ sporočila, da je predsedstvo na seji 22. junija "ugotovilo, da so priprave uspešno končane in da so vse udeležene komunistične in delavske partije dosegle soglasje o sklepnem dokumentu." Predsedstvo je "sklenilo, da se bo ZKJ udeležila konference komunističnih in delavskih partij Evrope," a v delegaciji bodo Tito, Stane Dolanc, Petar Stambolić Aleksandar

Grličkov, Branko Mikulić in Vladislav Obradović.

Tanjug je istega dne objavil komentar, ki so ga zvesto ponatisnili časopisi, v katerem je orisal dveletne priprave na konferenco in poudaril, da se je med temi pripravami pokazalo, "da je potreba po poudarjanju vodilnega centra ali vodilne partije presežena, in uveljavili so se novi pogledi na socialistično solidarnost, na odnose med partijami in pravico do lastne poti v socializmu. Ne glede na to, da so neizogibno ostale tudi razlike, je bistveno, da imajo v odnosih med partijami svoje mesto načela enakopravnosti, samostojnosti, nevmešavanja in odgovornosti vsake partije pred lastnim delavskim razredom in ljudstvom - načela, za katera se je ZKJ zmeraj zavzemala. Dokument konference seveda ne more izražati celotne politike vsake partije, temveč samo tista stališča, glede katerih so se evropske partije lahko zedinile. Pozitivno je tudi, da so v pripravah na konferenco izpustili vsa tista vprašanja, o katerih se ni bilo mogoče zediniti. Ravno zaradi načela konsenza v pripravah na konferenco so o vseh vprašanih odločali soglasno, kar je zlasti pomembno tudi za bodoče odnose med partijami."

To so bile glavne misli, ki so jih spet ponavljali v različnih oblikah pred konferenco, med konferenco in po njej. Brežnjev je dosegel svojo konferenco po ceni, ki so jo določile druge partije: konferenca je bila posvečena "boju za mir, varnost, sodelovanje in družbenemu napredku v svetu" in je izdala zvođenel dokument, ki je pogreval za vse sprejemljive posplošene fraze in ki ga nihče ni podpisal; v dokumentu ni bilo ne smernic, ne proletarskega internacionalizma, ne centra.

Konferenca v Berlinu

Tito je z delegacijo odpotoval v Berlin že v nedeljo, 27. junija. Dodelili so mu rezidenco v vladni četrti Pankov, ki je bila le preko vrta od Brežnjevoeve. Ne vrtu pri Brežnjevem sta se 28. junija tudi sestala. Dan je bil vroč in bila sta v samih srajcah, Tito s kratkimi rokavi. Izmenjala sta "menja o vprašanih v zvezi z bližnjo konferenco komunističnih in delavskih partij Evrope in aktualnih nalogah v boju na poglobitev popuščanja napetosti, za trajen mir in varnost narodov." Proučila sta tudi "nekatera vprašanja, ki se tičejo razvoja jugoslovansko-sovjetskega sodelovanja v partijskih in meddržavnih odnosih. Sestanek je potekal v prirčnem in prijateljskem ozračju," so oznanili.

Konferenca se je udeležilo 29 delegacij. Odprl jo je Erich Honecker 29. junija zjutraj. Potem so se vrstili govorniki s pripravljenimi govori, ki naj ne bi trajali dlje kot pol ure. Brežnjev je govoril prvega dne skoraj eno uro in dejal, da nihče in nikoli ni uveljavljal ideje centra v mednarodnem komunističnem gibanju.

Tito je bil prvi govornik drugega dne. Rekel je, da so se sestali "zato, da bi izmenjali mnenja o tem, kaj lahko store in morajo storiti s svoje strani komunistične in delavske partije za okrepitev miru, varnosti, razvijanja vsestranskega sodelovanja in družbeni napredek v Evropi, upoštevajoč še posebej sklepe in priporočila lanskega srečanja v Helsinkih." Govoril je o "pomembnih in dinamičnih procesih" v Evropi in v svetu in dejal, da "naraščajoče sile demokracije, napredka in socializma

se danes odločno bijejo za mir, ohranitev nacionalne neodvisnosti in suverenosti, politično in gospodarsko emancipacijo, za svoboden in samostojen razvoj narodov. Njihova dejavnost je naperjena proti imperializmu, ostankom kolonializma, neokolonializma, proti vsem oblikam nadvlade in diskriminacije na svetu sploh."

Po Titovih besedah je za sedanost "značilna globoka kriza kapitalizma," ki zajema družbenoekonomske in mednarodne odnose "in je hkrati ekonomska, socialna, politična in moralna" ter "kliče po nujnih naprednih družbenih preobrazbah," po globokih spremembah v teh odnosih in nadaljnji krepitvi socializma in demokracije." Delovni ljudje morajo razpolagati s "presežkom vrednosti, ki jo ustvarjajo;" nacionalno bogastvo narodov, ki se zdaj "z mehanizmom ekstraprofitov, multinacionalnih družb in na druge načine" preliva v razvite dežele, mora priti "pod popolno suverenost teh narodov." Samo s spremembami v sedanjih neenakopravnih mednarodnih gospodarskih odnosih "je mogoče zagotoviti resnično neodvisnost in svobodo vseh narodov."

Delovni ljudje "se vedno bolj zavedajo svojega položaja in vloge" in zahtevajo, da jim je treba omogočiti soodločanje. "Na tej podlagi nastajajo v političnem razpoloženju širokih plasti delovnih ljudi premiki v prid naprednim socialnim preobrazbam." Vse družbene sile so prisiljene preučiti svoja gledišča in vrednote. Tudi praksa socializma "nima izdelanih, enkrat za vselaj in za vse razmere danih rešitev. Tudi njo spremljajo težave in protislovja. Čas prinaša nove zahteve v skladu z naraščanjem proizvodnih sil in družbene zavesti. Od tod nujnost različnih poti v boju za socializem in v njegovi izgradnji." Rešitve, ki jih ponujajo napredne sile, morajo izhajati iz resničnih interesov delavskega razreda. "Zavedne socialistične sile morajo poiskati takšne rešitve, ki ne bodo samo zajele, marveč tudi presegle dosežene pozitivne politične, ekonomske in duhovne vrednote demokracije."

Tito je prešel na "prej zatirane narode, ki so si izbojevali politično neodvisnost" in posvetil približno šestino svojega govora gibanju neuvrščenosti, ki "je zraslo v močan mednarodni dejavnik, ki neodvisno in samostojno določa svojo politiko in stališča in brez katerega ni več mogoče uspešno reševati svetovnih problemov." Boj neuvrščenih držav proti imperializmu in prevladi "je izraz splošnega naprednega in revolucionarnega procesa." Jugoslovanski narodi, "ki aktivno sodelujejo v mednarodnem življenju in posebej še v gibanju neuvrščenih, s tem izpolnjujejo svoj internacionalistični dolg do svetovne skupnosti in človeškega napredka."

Tito je pohvalil napredek k miru in razvoju sodelovanja v Evropi, a je dejal, da bi morali doseči več k uresničevanju sklepov helsinške konference. Posebno glede razoroževanja "doslej nismo dosegli nobenega napredka" in "čedalje očitnejša postaja potreba, da skličemo zasedanje generalne skupščine OZN o razorožitvi." Popuščanje napetosti "mora prestopiti blokovske ovire in regionalne meje." Sile v Evropi čaka veliko truda za došledno uresničitev helsinških sklepov. Jugoslavija je uredila preostale sporne probleme z Italijo in se prizadeva za razvoj dobrih odnosov s sosedi in reševanje vseh

problemov, posebno tistih, ki se tičejo manjšin. "Če ne prinaamo narodnostnih manjšin in njihovih pravic, je to v neposrednem nasprotju z elementarnimi pravicami človeka, še zlasti pa z marksističnim obravnavanjem nacionalnega vprašanja," se je Tito posredno obregnil ob Bolgare.

"Ravno vmešavanje v notranje zadeve drugih" je ogrožalo mir. "Zato smo se upirali in se bomo še nadalje zoperstavljali vsem oblikam vmešavanja v notranje zadeve drugih dežel," je dejal Tito. "V zadnjem času pa je spet slišati razne teorije, ki propagirajo - odkrito ali prikrito - politiko interesnih sil ter odrekajo narodom pravico do neodvisnosti in samostojnega razvoja. To je v nasprotju s helsinškimi sklepi in ustavno listino OZN in je naletelo na odpor in obsodbo ne samo pri komunistih, ampak tudi drugih naprednih silah, pa tudi najširši javnosti."

Ob koncu je Tito spet govoril o odgovornosti "vseh naprednih in demokratičnih sil," ki naj delujejo za socialistično preobrazbo. "V komunističnem gibanju se čedalje bolj uveljavljajo različne poti boja za socializem in nove oblike sodelovanja revolucionarnih in najširših demokratičnih sil, sloneče na načelih neodvisnosti, enakopravnosti, samostojnosti in nevmešavanja. Pri tem prihaja posebej do izraza odgovornost vsakega revolucionarnega gibanja pred svojim delavskim razredom in ljudstvom. To je že pripeljalo do okrepitev vrste komunističnih in delavskih partij in do tega, da se je povečal njihov politični vpliv v nacionalnem obsegu, kar pozitivno vpliva tudi na splošne politične razmere v Evropi."

Tito je dejal, da je "sodelovanje med vsemi naprednimi in demokratičnimi silami... v prid nadaljnjemu uspešnemu razvoju socializma kot svetovnega procesa. K temu lahko zlasti prispeva svobodna in enakopravna izmenjava mnenj," toda razprava "mora seveda izključevati pritikanje etiket in napade." Jugoslovanski komunisti so vedno imeli pred očmi dve marksistični postavki: "prvič, da je izgradnja socializma identična s procesom osvoboditve dela, in drugič, da je socializem univerzalen proces in da se razredni boj bije v širokem svetovnem obsegu. Kajti dejanska osvoboditev delavskega razreda je najtesneje povezana z bojem narodov na vsem svetu za politično, ekonomsko in nacionalno osvoboditev." Na koncu je Tito še enkrat povedal, da "delavska gibanja delujejo v različnih razmerah. To narekuje potrebo po različnih, pa tudi novih oblikah sodelovanja komunističnih in drugih naprednih partij in gibanj. Še toliko bolj, ker je dosedanja zgodovinska izkušnja nedvomno pokazala, kako navzdržno je predpisovati splošnoveljavne recepte za reševanje zapletenih nalog sedanjega časa." Tako je Tito zelo umerjeno povedal vse, kar se mu je zdelo potrebno povedati na konferenci v Berlinu.

Konferenca je bila zbirka samogovorov. Ko so voditelji delegacij povedali vsak svojo, so se razšli. Tito se je vrnil 1. julija in je pristal na Brniku. Odpejal se je v klinični center v Ljubljani, kjer je obiskal Edvarda Kardelja, ki okreva po operaciji. Kosil je na Brdu, popoldne pa je odletel v Beograd.

Konferenca komunističnih in delavskih partij Evrope je pomemben dogodek," je izjavil Tito na letališču v

Batajnici po vrnitvi iz Berlina. "Poglavitna značilnost te konference je bila odkrita in javna izmenjava mnenj, ob upoštevanju različnih stališč in interesov komunističnih partij. Glede na realno stanje odnosov med komunističnimi in delavskimi partijami Evrope je konferenca uveljavila načela, po katerih je v sedanjih razmerah edino možno izboljševati resnično sodelovanje in solidarnost vseh revolucionarnih in naprednih sil. To so načela neodvisnosti, enakopravnosti in nevmešavanja. V tem pogledu konferenca zares pomeni velik korak naprej. Mislim, da je zelo dobro, da smo se udeležili konference. To je bila priložnost, da pojasnimo naša mnenja o številnih vprašanjih in da se bolje seznanimo z različnimi izkušnjami in stališči drugih partij. Skratka, zadovoljni smo z rezultati konference," je izjavil Tito po vrnitvi v Beograd.

Neuvrščene priprave

Zunanji minister Miloš Minić se je udeležil sestanka koordinacijskega biroja neuvrščenih držav v Alžiru od 30. maja do 3. junija. Biro pripravlja konferenco na vrhu, ki bo zasedala v Colombo od 16. do 19. avgusta. Na sestanku v Alžiru so pripravili dolg predlog dnevnega reda in se niso zadržali glede povabil na konferenco. Glede polnopravnih članov vlada staro pravilo, da tisti, ki so se udeležili prejšnje konference, na naslednji konferenci sprejmejo nove. To pravilo so raztegnili tudi na opazovalce in goste. Jugoslavija se je potegovala za širokosrčnost glede opazovalcev, ker bi rada odprla vrata v neuvrščenost tudi Romuniji, ki je član Varšavskega pakta. Vprašanje so odložili do same konference. Skupaj z Alžirrom se je Jugoslavija zavzemala tudi za močnejši izvršni organ, ki bi vodil neuvrščeno politiko iz dneva v dan (torej prav tisto, česar noče pri mednarodnem komunističnem gibanju).

Zlahka se je koordinacijski biro zednil v obsodbi kolonializma in imperializma, rasistične politike v Južni Afriki in izraelske zasedbe arabskega ozemlja. Nerodno je bilo, da je prav takrat Sirija poslala čete v Libanon in je Arafat pohitel v Alžir, da jo je obtóžil v dolgem in strastnem govoru. Preglavice je delal tudi stari spor med Etiopijo in Somalijo. Toda zahrbtni poskusi imperializma, ki je vselej kriv za vse take nerodnosti in ki baje skuša razbiti enotnost neuvrščenih, so se izjalovili, kot so pisali jugoslovanski časopisi.

Predsedstvo SFRJ je 16. junija formalno odločilo, da bo jugoslovansko delegacijo vodil v Colombo Tito.

Tito v Turčiji

Na uradnem in prijateljskem obisku v Turčiji je bil Tito od 8. do 11. junija. Na obiske se vozi s svojim posebnim predsedniškim letalom Boeing 727. V Ankari je imel uradne pogovore z predsednikom Koroturkom. Za en dan je odletel v Izmir, kjer si je ogledal razvaline Efeza in se pogovarjal s predsednikom vlade Sulejmanom Demirelom. Ciprškega vprašanja v pogovorih niso rešili niti se ni premaknilo z mesta.

SLOVENCİ PRI TITU: 2. julija je Tito v Beogradu sprejel delegacijo koroških Slovencev, v kateri so bili voditelji obeh slovenskih delegacij.

Minić v Damasku

Zunanji minister Miloš Minić je spremljal Tita v Turčijo, toda Titu se je zazdelo, da se je položaj v Libanonu po sirijski intervenciji tako poslabšal, da zahteva njegovo osebno pozornost. Napisal je osebno poslaničnico za sirskega predsednika Hafeza el Asada in 10. junija poslal Minića v Damask, da jo izroči. Minić se je vrnil po enem dnevu pogovorov v Damasku. "Po teh pogovorih sem prepričan," je izjavil ob vrnitvi v Beograd 11. junija, da je kriza še hujša in še nevarnejša, še bolj zapletena in zavita v še večjo negotovost, kot smo sodili."

Asad pri Titu

Sirijski predsednik Hafez el Asad je bil povabljen v Jugoslavijo in naj bi prišel 19. junija. Zaradi zapletov v Libanonu je imel takrat čas samo za obisk Francije, v Jugoslavijo in Romunijo pa je potoval naslednji teden. Tito ga je sprejel pred Belim dvorom v Beogradu 25. junija in sta tega dne imela pogovore o krizi v Libanonu, odnosih do Palestincev in odnosih med Arabci sploh. Tito je prigovarjal Asadu z neuvrščenege kota, češ, neuvrščeni morajo biti složni in se ne smejo pobijati med sabo. Asad mu je odgovarjal, da je Sirija posegla v Libanon, da bi vzpostavila red in mir in zagotovila enoten in neodvisen Libanon, medtem ko ekstremisti v palestinskem gibanju skušajo speljati palestinsko revolucijo s pravega pota. Tito je izražal svojo zaskrbljenost zaradi Palestincev, a dosegel ni nič.

Kardelj operiran

Edvard Kardelj, ki je član predsedstva SFRJ in član predsedstva CK ZKJ, je bil 5. junija operiran. Naslednjega dne so objavili, da je bil na rednem zdravniškem pregledu v kliničnem centru v Ljubljani. "Ob pregledu je bila 5. junija opravljena kirurška intervencija, ki bo zahtevala določeno dobo hospitalizacije in okrevanja." Počutil se je "dobro" in njegovo stanje je bilo "normalno". 10. junija so ga obiskali člani predsedstva SFRJ Vidoje Žarković, Lazar Koliševski, Cvijetin Mijatović in Stevan Dononjski. Okrevanje je bilo "uspešno". Ko ga je 1. junija obiskal Tito, so sporočili, da Kardelj okreva "po uspešnem zaključku druge faze predvidenega operativnega zdravljenja." Neuradno poročajo, da Kardelj boluje za rakom.

Avstrijsko preštevanje

Ko so se tri avstrijske parlamentarne stranke 9. junija dogovorile glede zakonov o štetju slovenske manjšine v Avstriji, je bil uradni odmev v Jugoslaviji oster. Predstavniki zveznega sekretariata za zunanje zadeve je na tiskovni konferenci v Beogradu 17. junija prebral sporočilo, ki pravi, da je "preštevanje slovenske in hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji v kakršnikoli obliki, tudi kot tako imenovani 'jezikovni popis' - kar naj bi bil pravzaprav pogoj za izpolnitev jasnih in preciznih obveznosti avstrijske vlade" predvidenih v državni pogodbi "povsem nesprejemljivo za jugoslovansko vlado." V dogovoru treh avstrijskih strank vidi jugoslovanska vlada "prizadevanje, da bi v bistvu revidirali državno pogodbo."

Dogovor je v nasprotju s prizadevanji, da bi se odnosi razvijali čimbolj ugodno.

"Omenjeni dogovor v nasprotju z duhom in besedo državne pogodbe pomeni tudi popuščanje šovinističnim silam, in je neizogibno v prid tem silam, ki so, kot je znano, zainteresirane za to, da bi ustvarjali ozračje nacionalne nestrpnosti in sovraštva, in ki žele preštevanje kot najbolj grobo obliko pritiska na manjšini izkoristiti za omejevanje pravic in zaščite slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ter prostora, kjer ti manjšini živita." Jugoslovanska vlada "v celoti podpira narodnostni skupini Jugoslavije v Avstriji v njenem pravičnem prizadevanju za uresničitev pravic, ki jim jih jamči državna pogodba brez vsakršnega postavljanja pogojev. SFRJ se kot podpisnica državne pogodbe stalno zavzema za to, da bi republika Avstrija čimprej in v celoti izpolnila obveznosti iz te pogodbe na način, ki bi ga določili v neposrednem dialogu slovenske in hrvaške manjšine z avstrijsko vlado."

Minić o preštevanju

Podpredsednik zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić je na seji skupščine SFRJ izjavil, da je "za Jugoslavijo nesprejemljivo, da bi jasne in precizne obveznosti iz državne pogodbe s čimerkoli pogojevali ali omejevali. Predloženi zakon o narodnostnih skupnostih v republiki Avstriji je poskus, da bi bistveno zožili pravice slovenske in hrvaške manjšine, ki jima jih jamčijo jasna in precizna določila državne pogodbe, zlasti pa njen 7. člen, in to tako glede njihove vsebine kakor tudi glede ozemlja in njegove uporabe. Ne samo to, sklep avstrijske vlade, da bi tako omejene manjšinske pravice in zaščito pogojevali s preštevanjem oziroma ugotavljanjem številčnega stanja slovenske in hrvaške manjšine, je bistven odklon od duha & črke državne pogodbe. Hkrati je to poskus enostranske revizije državne pogodbe v smislu nadaljnega omejevanja pravic in zaščite teh manjšin, poskus, ki dopušča in olajšuje nadaljnjo asimilacijo in raznarodovanje.

"V vsem tem," je nadaljeval Minić, "vidimo tudi popuščanje zahtevam šovinističnih sil, ki so zainteresirane za ustvarjanje ozračja narodne nestrpnosti in v katerih interesu niso stabilni jugoslovansko-avstrijski odnosi. Jugoslavija kot podpisnica državne pogodbe ne bo privolila v nikakršno kršitev in revizijo obveznosti, ki izvirajo iz državne pogodbe. Jugoslovanska vlada bo še naprej delala vse, kar je potrebno, da bi jasne in precizne mednarodne obveznosti iz državne pogodbe v celoti in brez odlašanja izpolnili."

Minić je ponovno podprl stališča slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in izrazil "vso podporo njenemu pravičnemu boju za uresničevanje pravic in zaščito, kar te melji na državni pogodbi." Na koncu je imenu vlade izrazil "upanje, da bo avstrijska vlada končno začela uresničevati določila državne pogodbe v celoti in da bo s tem preprečila razvoj, ki bi lahko imel negativne posledice za mednarodne odnose. Vsak korak avstrijske vlade v tej smeri bo naletel na naše razumevanje in bo okrepil podlago za izboljšanje in razvoj jugoslovanskih - avstrijskih odnosov in sodelovanja, kar je v interesu stabilnosti razmer v tem območju."

● **ZAKLJUČEK DR. SIRČEVEGA REFERATA** (z 9. strani)
velikanskimi kapitalnimi prenosi. Sploh pa ničesar ne bomo dosegli, če bomo kar v naprej nihali med pričakovanjem popolne sreče in popolne bede - kar naj bi nas doseglo oziroma zadelo čez nekaj let ali desetletij.

TITO PRI ATATURKU

Švicarski Neue Zuercher Zeitung je 11. junija 1976 objavila sledišči članek o Titovem obisku v Turčiji:

Vzdolž triumfalne ceste, obrobjen z neohetitskimi levi iz granita, so se postavili vojaki. Stojijo tako neudobno strumno, kot znaajo stati strumno samo anatolski mehmedčiki. Pri drugem dostopu k Ataturkovemu mavzoleju, oddaljenem 260 metrov, se nato pojavita dve skupini ljudi, ki sta videti le kot črne pike. Prva se umerjenega koraka približuje štirioglati kamniti površini, nad katero leži rakev "očeta Turčije". Počasi je mogoče razpoznati dva častnika z vencem, za njima pa obilnega človeka v kobaltno modri paradni uniformi: rokave imajo pošite z lovorjem, grudi pokrite z odlikovanji, gladki obraz je brez izraza, - pogled, ki spominja na podobe iz tridesetih let.

Maršal Tito izkazuje čast generalu Ataturku. Krepko stopa po 33 stopnicah do marmornate krste, pri čemer mu v razdalji, kakor se spodobi, sledi turška vlada, ki za spremembo hodi v korak. Venec položi državni gost na poseben lesen podstavek. Na kolenih poravnava trakove z jugoslovanskimi barvami in z zlatom obrobjeno zvezdo. Nato 84-letnik salutira povzdignjenemu sarkofagu in obstane do cela zravnana pred Ataturkom: od izvezene kape do kobaltno modrih čevljev je videti popolnoma zdrav, vseskozi avtokrat, ki z zanesljivim instinktom izkazuje čast oblasti enakopravnega.

V muzeju odstrani se mu izraz na zagorelem obrazu zmeheča. Ataturkov poljski telefon izzove celo smehljaj. Minister Feyzioglu mu razlaga knjižnico ustanovitelja države. Pred Ataturkovim dnevnikom se Tito zamisli. Porumeneli listi ga morda spominjajo na njegov lastni vojni muzej v Beogradu. V knjigo za goste vpiše s strmo, polno pisavo "Tito, 8. VI. 1976." Bolj živahno kot generali iz spremstva gre po stopnicah nazaj k limuzinam. Piščal naznaní, da čete smejo stopiti voljno. Hripavi glasovi z ukazi se razlegajo ob vsej dolžini slavnostne ceste. Človek gre po sapo in se otrese vtisa tolikšnega pompa in državne moči.

Naslednji dan vprašuje tisk v glavnem mestu, ali je bil to Tito, prikazen ali talentiran igralec.

Dapčević obsojen

Senat peterice okrožnega sodišča v Beogradu je obsodil Vladimira Dapčevića (gl. KT 442) na smrtno kazen, kijo je takoj nato spremenil v obsodbo na 20 let strogega zopora. TANJUG je takole poročal o tem:

"Dapčević, ki je deloval z informbirojevskih pozicij, na čelu sovražne organizacije in raznih skupin, je kanil s silo spremeniti federativno ureditev naše države, izvesti odcepitve posameznih delov Jugoslavije in spraviti našo državo v odvisnost od drugih držav. Da bi te cilje uresničil, je bil v omenjenem obdobju v stalnih stikih z informbirojevskimi emigranti v več državah, jih organiziral in vodil v protirevolucionarnih in sovražnih akcijah proti Jugoslaviji. Tako je z vsem svojim početjem in akcijami ogrožal varnost SFRJ."

Zahodni časopisi so o procesu pisali več kot jugoslovanski. Dapčević je ob obsodbi spet protestiral, da so ga ugrabili. O tem jugoslovanski tisk ni poročal.

KLIC TRIGLAVA

Prosimo oproščjenja, da smo zaradi prostora spet morali odložiti nekaj komentarjev, ki smo jih napovedali že za prejšnje številke. Ur.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Avstralija	5.00 (8.00)	Kanada	6.00 (9.50)
Avstrija	80.—	Nemčija	16.—
Francija	25.—	U. S. A.	6.00 (9.50)
Italija	3000.—	Velika Britanija	2.20

Ostale evropske države: 2 funta (sterling) v odgovarjajoči valuti

Južna Amerika: 2 funta (sterling) - letalsko: 3 funti - odn. temu odgovarjajoča valuta

Naročnino v Severni Ameriki je treba poslati na naslov:

Mr Tine Kremžar, 11047 - 110 St. Edmonton, Alta., Canada

Naročnina v evropskih državah je plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave, v ostalih državah po navodilu uprave.

KLIC TRIGLAVA PRODAJAJO

v Trstu: Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan
v Gorici: Katoliška knjigarna, Piazza Vittoria 20.